

ДОПРИНОС КЛАСИКА СРПСКЕ МАТЕМАТИКЕ ЕВРОПСКОЈ И СВЈЕТСКОЈ НАУЦИ

Апстракт: У овом раду издвојени су математичари српског народа који имају европски и свјетски признате резултате и који су уткани у планетарну баштину из природних наука, а посебно из математике. У том смислу навешћемо тринаест најзначајнијих класика српске математике, а то су: Лазар Хиландарац (14/15 вијек), Руђер Бошковић (1711-1787), Владимир Варињак (1865-1942), Михајло Петровић (1868-1943), Никола Салтиков (1872-1961), Бранислав Петронијевић (1875-1954), Антон Билимовић (1879-1970), Тадија Пејовић (1892-1962), Јован Карамата (1902-1967), Милош Радојчић (1903-1975), Ђуро Курена (1907-1993), Драго-слав С. Митриновић (1908-1967) и Војислав Авакумовић (1910-1990).

Кључне ријечи: *класици, српски, математика, европска, наука.*

Увод

У овом раду ћемо издвојити тринаест класика српске математике чији је значајан допринос у европској и свјетској науци и култури, а темељ им се налази у математици Византије и средњовјековне Србије.

Математичари Византије су били учитељи српских математичара тога времена, од којих посебно истичемо сљедећа имена: Прокл Диадок (Προκλος Διαδοχος, 410–485), Антемије (Ανθιμιος, умро 534. год.), Исидор Милетски (Ισιδωραξ, 6. вијек), Симпликије (Simplikios, умро 549. год.), Еутокије (Ευτοκιος, 6. вијек), Лав Математик (9. вијек), Михаило Псел (Μσαηλ Yellox1018–1078), Максим Плануд (Μαξιμοx Planoudhx, 1260–1310) и Мануил Мосхопулос (Μανουηλ Μοxοπολοξ, 13–14. вијек).

Математичари средњовјековне Србије су трасирали осам вијекова математике у српском народу: Јован Далматски (11. вијек), Трифун Дубровчанин (почетак 14. вијека), Јован Педиасим (14. вијек), Исак Аргир (1310–1371), Лазар Хиландарац (14/15. вијек), Пахомије Логофет (почетак 15. вијека) и Прохор (почетак 15. вијека).

---

¹ radoslav_milosevic@yahoo.com

Због вишевијековног робовања под Турцима прекинут је континуитет развоја математичке мисли код Срба. Тек последице општенародне револуције за ослобођење Србије од Турске империје јављају се бројни ствараоци из математике и природних наука од којих се посебно истичу: Владимир Варићак, Михаило Петровић Алас, Николај Салтиков, Антон Билимовић, Тадија Пејовић и Бранислав Петронијевић.

У двадесетом вијеку настао је процват математичке мисли код Срба са преко стотину математичара чији су резултати од националног, европског и општесвјетског значаја. Између њих посебно се истичу: Јован Карамата, Ђуро Курепа, Драгослав Митриновић и Војислав Авакумовић који припадају класици српске математике.

Многе научне тезе ових математичара су и данас актуелне, те инспиришу нове генерације научника код нас, у Европи али и у свијету. Истакнућемо неке њихове главне научне тезе и теорије, као што су Часовник на торњу у Кремљу Лазара Хиландарца, Бошковићева крива о закону силе, Варићакове теорије функција, Петровићев хидроинтегратор и криптографија, Салтиковичеве диференцијалне једначине, Петронијевићева дискретна геометрија, Билимовичеве теорије кретања са једним степеном слободе, Пејовичеве егзистенције рјешења диференцијалних једначина, Караматине функције у теорији вјероватноће, Радојчићеве теорије из топологије, Курепину тезу о лијевом факторијелу, Митриновићеве функционалне неједнакости, Авакумовичеве специјалне и партикуларне теорије елиптичких функција.

Сви ови српски математичари заслужују да се о њима и њиховим научним доприносима сачине исцрпне монографије, што до сада није урађено.

ЛАЗАР ХИЛАНДАРАЦ

Допринос српској математици средњег вијека дали су неколико најистакнутијих претходно наведених имена, а то су: Трифун Дубровчанин, Исак Аргир и Лазар Хиландарац.

Из плејаде математичара средњовјековне Србије издвојићемо тада најпознатијег математичара, физичара и инжењера Лазара Хиландарца (14/15. вијек) за кога савремена руска литература наводи да је он „српски Архимед“.

Лазар Хиландарски
(14/15 вијек)

Византија и Србија су
колијевке механичких часовника

На молбу московског кнеза Василија, 1404. године Лазар је саградио први механички часовник у Кремљу, што је велики резултат српске науке тог времена. На лијевој слици Лазар тумачи кнезу рад часовника; на десној слици је изглед унутрашњости часовника. Лазар се користио Архимедовом подјелом круга полигонима и процјеном његовог обима ковао је зупчаник.

РУЂЕР ЈОСИФ БОШКОВИЋ

Од математичара прије 1800-те године поред Лазара Хиландарца најпознатије математичко име српског поријекла по оцу је Руђер Јосиф Бошковић.

Руђер Јосиф Бошковић рођен је у Дубровнику 1711. године, а умро је у Милану 1787. године.

Животопис овог научника је универзалан. Он је из области математике, астрономије, географије, оптике, теорије атома, једном ријечју, свјетски научник и дипломата.

Из животописа ваља истаћи да је Руђер Бошковић рођен као шести син и осмо дијете од оца Николе, Србина из Требиња и мајке Талијанке Павле Бетре (*Paola Bettera*). Основно образовање је стекао у Дубровнику, а са 15 година одлази у Рим, гдје ступа у исусовачки Папински универзитет Грегориана и 1732. године завршава филозофију, а недуго потом и теологију. По завршеном студију теологије заређен је за свештеника и ступио је у исусовачки ред. Године 1740. постаје професор математике.

Руђер Бошковић се бавио многим математичким проблемима, бесконачно малим величинама, логаритмима негативних бројева, проблемом тијела максималне контракције итд. У својој књизи *Elementa matheseos universae* (1754), даје знатан број теорема из тригонометрије, први изводи четири основне диференцијалне формуле сфернетригонометрије, као и оскулаторни круг.

У расправи *De aestu maris* (1747), први међу математичарима говори о неееуклидској геометрији, у којој се с кривим ради исто као и с правим, те предлаже геометрију с три и више просторних и једном временском величином, која се и данас употребљава.

Бавио се и астрономијом и објавио пет књига под називом *Opera pertinentia ad opticam et astronomiam* (1785). У њима излаже своју теорију о аберацији свјетлости, те као и Анштајн сматра брзину свјетлости константним. По њему је све релативно, како простор, тако и вријеме. Мјерила нису константне дужине и смањују се у правцу кретања. Као метод за проналажење скретања свјетлосне зраке при пролазу кроз разне средине, препоручује огледе с два телескопа од којих је један испуњен водом. Испитујући криву астрономске рефракције, први одређује висину тропосфере. Из три посматрања Сунчевих пјега одређује ротацију Сунца и његов пречник, изводи једначину шестог степена закретање комета, коју су касније прихватили Олберс (*Olbers*), Лагранже (*Lagrange*), Ополцер (*Opolcer*) и Вилкенс (*Wilkens*). Замишља звијезде као већа или мања сунца. Његова атомистика предвидјела је звијезде с веома густом и веома разријеђеном материјом, дивове и патуљке, који су откривени теку 20. вијеку. Звјездарник у Брери близу Милана, за који је израдио планове, био је најмодернији у то доба. Основао је практичну астрономију, први указао на потребу испитивања грешака мјernih инструмената и дао формулу за исправке грешака.

У геодезији, 1741. Руђер Бошковић је изнио идеју о геиду као облику Земље. У књизи *De litteraria expeditione per pontificiam ditone ad dimentendos meridiani gradus et corrigendam mappam geographicam, iussu et auspiciis Benedicti XIV* (1755) први обраћа пажњу на скретања вертикала, што је, по њему, посљедица несразмјерне расподјеле маса на површини Земље. У ту је сврху 1750. извео мјерење меридијанског лука између Рима и Риминија заједно с Кристофером Мајером (*Christopherom Maireom*) и развио мрежу троугла са двије геодетске основице код Рима и Риминија. Књига је преведена и на француски 1770. године.

Страница из Бошковићеве књиге Теорија природне филозофије с цртежима кривих и данас се називају Бошковићеве криве силе.

У оптици је познат по инструментима попут призме с промјенљивим углом и кружног микрометра.

У дјелу *Theoria philosophiae naturalis redacta ad unicam legem virium in natura existentium*, објављеном у Бечу 1758. године, износи да је све материја и кретање. По њему је материја састављена од истих чинилаца, само је различити закони чине различитом. Боров (*Bohrov*) модел атома је директна посљедица Бошковићевог модела атома. Он уводи закон сила, које су од-

бојне на малим међуелектронским удаљеностима, а привлачне на великим удаљеностима, што касније даље развија Михаил Фарадеј (*Michael Faraday*). Атом своди на средишњу тачку око које се шире облаци привлачно-одбојних сила (*Бошковићево поље*).

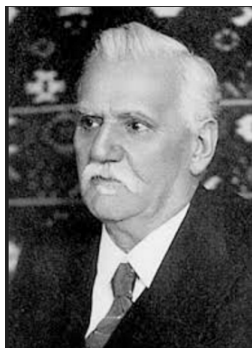
Бошковић се, иако свештеник, залагао за Коперников систем. Био је врло угледна личност тог времена. Године 1761. астрономи су се припремали да посматрају пролаз Венере испред Сунчевог диска и у ту сврху га британско Краљевско друштво шаље у Цариград како би могао посматрати тај пролаз. Руска академија науке га прима за члана у Санкт Петербургу. Француска га је 1773, кад је укинута исусовачки ред, именovala управником оптике за морнарицу. Био је познат и као инжењер, пјесник и дипломата. Као инжењер, на захтјев папе Бенедикта XIV (*Benedikta XIV*), направио је планове за поправку апсида и купола Цркве Светог Петра у Риму и радио је на исушивању мочвара у Италији. Као дипломата одлази у Лондон како би ублажио сумње Велике Британије да Дубровник пружа услуге Француској и на тај начин крши своју неутралност. Тада бива примљен и у лондонско научно друштво.

У Загребу је 1950. године основан Институт за научна истраживања на подручју атомске физике, који је на приједлог хрватског физичара Ивана Супека добио име Руђера Бошковића. Астрономско друштво у Београду је названо по њему, као и један кратер на Мјесецу.

Најпознатија дјела су му: *De maculis solaribus* 1736. (О Сунчевим пјегама), *De circulis oscillatoribus* 1740. (О оскулаторном кругу), *De viribus vivis* 1745. (О живој сили), *De cometis* 1746. (О кометама), *De aestu maris* 1747. (О морским плимама), *De lumine* 1748. (О свјетлости), *Elementa matheseos universae* 1754, *De litteraria expeditione per pontificam ditione ad dimentiendo meridiani gradus et corrigendam mappam geographicam, iussu et auspiciis Benedicti XIV* 1755, *Theoria philosophiae naturalis redacta ad unicum legem virium in natura existentium* 1758, *Opera pertinentia ad opticam et astronomiam* 1785.

Основне тезе Руђера Бошковића су: *Сама природа ствари остаје тајна и најскривеније супстанце ствари директно не сазнајемо. Честица знања до које смо дошли стоји према цјелокупној самој природи у размјери безгранично мањој од зрна ситног пијеска према нашем свемиру што га видимо. Сфера апсолутног припада само трансцендентном свијету, све је друго релативно.*

ВЛАДИМИР ВАРИЋАК

Рођен је у Швици крај Оточца 1865. године. Основну школу је похађао у Сиску, у Петрињи нижу реалку коју је завршио 1880, а вишу реалку у Загребу коју је завршио 1883. године. Студирао је математику и физику на Мудрословном факултету у Загребу. Дипломирао је 1888. године. Докторирао је већ 1891. године на тему “Теорија ножиштних кривуља”. Након тога радио је као професор у реалним гимназијама у Земуну, Бакру, Загребу и Осипјеку. Предавао је Милутину Миланковићу. Наставио је с академским напредовањем те је хабилитирао на Мудрословном факултету 1895. године. Исте му је године додијељена дозвола за предавања на универзитету (*venia legendi*) за алгебарску анализу и сферну тригонометрију. Године 1898. основана је Шумарска академија. Варићак је у новој школи као учитељ математике и физике, а 1899. године је постао суплент на Мудрословном факултету након што је отишао проф. Карел Захрадник у Брно, а већ 1902. предаје математику као редовни професор. Редовни је члан ХАЗУ од 1904. године. Врло је заслужан за развитак српског математичара Радивоја Кашанина који је тада студирао у Загребу, и био је инструктор Ђури Курепи. Академске године 1921/1922. вршио је дужност декана факултета. Био је ректор Свеучилишта у Загребу од 1921. до 1922. године. Проректор је био након ректорског мандата 1922/1923. те од 1928/1929. до 1931/1932. Кад је умро ректор Милер 1928. године, по други пут је изабран за проректора. Био је члан Чешке академије наука, САНУ и Хрватског природословног друштва. Умро је у Загребу 1942. године.

Научна интересовања проф. Варићака била су теорија равнинских кривуља, теорија функција, теорија релативности и математичко-педагошка проблематика. Много је придонио анализирању Бошковићевог математичког дјеловања. Уживао је свјетски углед. Водио је научну полемичку кореспонденцију с водећим свјетским физичарима попут Анштајна и других.

МИХАИЛО ПЕТРОВИЋ АЛАС

Рођен је 1868. године у Београду, на Савској падини, недалеко од Конака кнегиње Љубице, као прво од петоро дјеце оца Никодима, професора Богословије, и мајке Милице, рођене Лазаревић, ћерке проте Новице Лазаревића.

Завршио је Прву београдску гимназију у периоду 1878-85, у генерацији са Милорадом Митровићем, Јованом Цвијићем, Павлом Поповићем и другим великанима, о чему је написан роман и снимљен ТВ-филм „Шешир професора Косте Вујића“, а затим је уписао

Природно-математички одсјек Филозофског факултета у Београду. Студије у Београду завршио је 1889. године. Послије тога, у септембру 1889. отишао је у Париз ради даљег школовања и спремања пријемног испита за упис на *École Normale Supérieure* (Висока нормална школа, Научни одсјек). На Сорбони је дипломирао математичке науке 1891. године, а физичке науке 1893. године. Као најбољи студент своје генерације присуствовао је пријему код предсједника Француске републике 1893, а исто тако и 1894. године. Радио је на припреми доктората и 21. јуна 1894. године одбранио је докторску дисертацију на Сорбони, пред комисијом професора Шарла Ермита, Емила Пикара и Пола Пенлевеа и стекао степен *Docteur ès sciences mathématiques* (доктор математичких наука). Његов докторат је био из области диференцијалних једначина. Одбрани доктората је присуствовао и посланик Краљевине Србије у Француској, Милутин Гарашанин.

Године 1894. године постао је професор за математичку групу предмета на Великој школи у Београду, наслиједивши на том мјесту Димитрија Нешића, а приликом избора имао је само један глас више од противкандидата Петра Вукићевића. Краљ Александар I Обреновић га је својим указом од 22. октобра/3. новембра 1894. поставио за професора математике на Великој школи. Алас је у то вријеме био један од највећих стручњака у свјету за диференцијалне једначине. Предавао је многим генерацијама студената, све до одласка у пензију 1938. године. Године 1897. постао је дописни члан Српске краљевске академије и дописни члан Југословенске академије знаности и умјетности у Загребу. Редовни члан Српске краљевске академије постао је 1899. године, када је имао 31 годину. Био је члан академија наука у Прагу, Варшави и Букурешту, и члан више научно-математичких друштава у свијету.

Конструисао је хидроинтегратор и са њиме освојио златну медаљу на Свјетској изложби у Паризу 1900. године.

Када је 1905. године Велика школа прерасла у Београдски универзитет, међу првих осам редовних професора, који су даље бирали цијели наставни кадар, био је и Мика Алас. Предавао је на Филозофском факултету гдје је 1908/09. био декан.

Објавио је велики број проналазака, научних радова, уџбеника и путописа са својих поморских путовања. Добио је велики број награда и признања и био је члан неколико иностраних академија наука (Праг, Букурешт, Варшава, Краков) и научних друштава. Године 1927. после смрти Јована Цвијића, академици су га предложили за предсједника Академије, али власти нису прихватиле овај приједлог. Разлог је вјероватно био тај што је Михаило Петровић Алас био близак пријатељ принца Ђорђа Карађорђевића, краљевог брата, који је 1925. ухапшен и који се налазио у кућном притвору. Године 1931. академици су га једногласно предложили за предсједника Академије, али власти поново нису прихватиле приједлог.

Године 1939. постао је почасни доктор Београдског универзитета. Исте године награђен је Орденом Светог Саве првог реда.

По свом научном раду и резултатима Михаило Петровић Алас спада у највеће српске математичаре, једини математичар међу 100 најзнаменитијих Срба. Његова заслуга је посебно велика што је био оснивач београдске математичке школе, из које је проистекао велики број његових ученика који су наставили његово дјело. Све докторске дисертације из математике одбрањене на Београдском универзитету од 1912. до Другог свјетског рата, биле су под његовим менторством.

Био је учесник Балканских ратова и Првог свјетског рата као официр, и после рата је био резервни официр.

Бавио се криптографијом, његови шифарски системи су дуго година коришћени у војсци, све до Другог светског рата. Године 1941. он је поново позван у рат као резервни официр, Њемци су га заробили али су га после неког времена пустили због болести, захваљујући интервенцији пријатеља, принца Ђорђа Карађорђевића, који се за њега заложио код своје тетке Јелене Савојске, краљице Италије.

Професор Михаило Петровић је умро 8. јуна 1943. у свом дому на Косанчићевом венцу у Београду. Сахрањен је на Новом гробљу у Београду 9. јуна 1943, а од њега су се говором опростили епископ браничевски Венијамин Таушановић, академик Милутин Миланковић и ректор Универзитета у Београду Никола Поповић.

Његова кућа у Београду из 1910. године дјело је архитекте Петра Бајаловића, Косанчићев венац 22 и налази се под заштитом државе као споменик културе.

Бавио се рибарством, отуда и његов надимак Алас. Године 1882. постао је рибарски шегрт, 1888. рибарски калфа, а 1895. положио је испит за рибарског мајстора. Учествовао је доношењу првог „Закона о слатководном риболову на језерима и ријекама Србије“, 1898. године. На Међународној изложби у Торину 1911. добио је златну медаљу за изложене експонате из рибарства. Рекордан улов је имао 1912. када је уловио сома од 120 kg. Био је не само љубитељ, него и добар познавалац рибарства, па је у том својству учествовао у преговорима за закључење конвенције о риболову са Румунијом, као и у преговорима о заштити риболова на Сави, Дунаву и Дрини са Аустроугарском. Био је једна од најпопуларнијих личности старог Београда, познат као Мика Алас.

Свирао је виолину; 1896. основао је свирачко друштво под називом „Суз“.

Михаило Петровић био је страствени путник, пропутовао је кроз све европске земље и упознао њихове главне градове, а обишао је и Сјеверни и Јужни пол. Писао је и путописе, а написао је и роман „Јегуље“. Објавио је и књигу „Ђердапски риболовци у прошлости и садашњости“.

Девета београдска гимназија је добила име по њему, као и централна београдска Основна школа „Михаило Петровић Алас“ на Јовановој пијаци.

НИКОЛА САЛТИКОВ

Никола Николајевић Салтиков родио се у мјесту Вишњи Волочек, губернија Твер, 1866. године у Русији.

Пошто је завршио студије на Универзитету у Харкову 1895. године, задржан је на приједлог професора А. М. Љапунова, К. А. Андрејева и В. А. Стеклова да се спрема за професора универзитета. Магистарски испит је положио 1898. године, и био је ученик А. М. Љапунова и В. А. Стеклова. Послије студијских путовања по Француској и Њемачкој, 1900. године изабран је за професора рационалне механике Технолошког института у Томску, а 1903. године изабран је за професора рационалне механике у Политехничком институту у Кијеву. 1905. године одбранио је докторску тезу из математичких наука, а 1906. године постао је професор рационалне механике на Универзитету у Харкову, последије одласка В. А. Стеклова.

Крајем новембра 1919. године напустио је Харков, због бољшевичке револуције, и отишао на Кавказ у Грузију, где је постао професор теоријске математике на Грузијском Универзитету и у руском Политехничком институту у Тифлису. Ускоро је напустио Русију и фебруара 1921. године изабран је за редовног професора математике на Универзитету у Београду, на ондашњем Филозофском факултету.

Још прије свршетка студија, 1894. године, Салтиков је почео да се бави научним радом из области механике и математике. Тај рад се није прекидао до краја живота, и трајао је скоро седам деценија. У другој половини свога рада бавио се искључиво математиком и то теоријом парцијалних једначина првог и другог реда, и објавио је око 300 библиографских јединица. Поред обимног рада из области математике предавао је теорију парцијалних једначина првог реда, вишу алгебру, аналитичку геометрију, теорију елиминација и пројективну геометрију. Предавао је два мјесеца годишње у Белгији, и то на сва четири универзитета, у времену од деценије ипо. Од краја XIX вијека, па до краја живота, проф. Салтиков је учествовао са саопштењима на скоро свим свјетским конгресима и скуповима, као и на југословенским. Интересовао се за питања наставе средње школе, чему је посвећивао неке своје стручне радове. Имао је интересовања и за историју математике и дао јој је своје прилоге.

Добио је као признање медаљу од Универзитета у Бриселу, 1955. године, одликован је Орденом града I реда, а 1959. године, постао је добитник Седмојулске награде СР Србије. Године 1934. године проф. Салтиков изабран је за дописног члана Српске краљевске академије, а 1946. године за редовног члана Српске академије наука. Професор Салтиков је био члан математичких друштава у Харкову, Кијеву, Москви, Паризу, Палерму и Берлину (до свјетског рата), почасни члан Математичког друштва у Белгији, дописни члан Краљевског друштва наука у Лијежу, Математичког серкла у Москви, Руске поткомисије Интернационалне комисије за наставу математичких наука и Француског друштва физике. Сем тога био је члан Друштва математичара, физичара и астронома СР Србије од оснивања. Истраживачка дјелатност проф. Салтикова обухвата вријеме од 1895. до 1961. године, дакле 66 година.

За то вријеме Салтиков се бавио претежно парцијалним једначинама, а и обичним дифференцијалним једначинама, геометријом и механиком. Н. Салтиков имао је за узор велики број руских математичара тог времена, А. М. Љапунова, В. А. Стеклова, В. П. Ермакова и друге, а са друге стране чувена имена француских, њемачких и других математичара XIX вјека као што су: Коши (*Cauchy*), Бертран (*Bertrand*), Поасон (*Poisson*), Лиувил (*Liouville*), Јакоби (*Jacobi*), Мајер (*Mayer*), Софус Ли (*Sofus Lie*) и други. Узор су му највише била дјела Ојлера (*Euler*), Даламбера (*D'Alembert*), Лагран-

жа (*Lagrange*), Шарпија (*Charpit*), Кошија, Монжа (*Monge*), Поасона, Вилера (*Weiler*), Јакобија, Мајера, Лиувил, Софус Лиа и тако је пронашао низ нових чињеница. Познавање тог огромног материјала омогућило је да се исправе неке историјске нетачности у вези с проналасцима појединих метода.

Пронашао је Шарпијев мемоар у Француској Академији у Паризу и тиме исправио неправду учињену Шарпију у погледу приоритета рјешења парцијалне једначине првог реда. Указао је и на то да метод А. Мајера, уствари, потиче од Јакобија, иако је С. Ли мислио супротно.

Н. Салтиков је увео појам карактеристичне функције. Уопштио је Јакобијеве теореме о системима каноничних диференцијалних једначина и њиховим интегралима, а дао је и лакши доказ Јакобијевог поступка за линеарне симултане једначине. Салтиков је уопштио ставове Јакобија који се односе на регуларне елементе да би они важили и за случај када нису рјешиви по каноничним промјенљивим друге класе. Он је увео функционалне групе интеграла диференцијалних једначина карактеристика и системе линеарних једначина које нису у инволуцији, па се овдје не може употријебити Јакобијева метода заснована на Поасоновој теорему. Салтиков је дао своју теорему, општију од Поасонове, чиме је проблем ријешен. Салтиков је уочио да се велики број једначина механике интеграле квадратурама и то раздвајањем промјенљивих. Он је пронашао класе једначина са раздвајањем промјенљивих, при чему су они услови које су пронашли Лиувил и Стäckел, били специјални случајеви оних које је нашао Салтиков. Проучавајући идеје Ермакова, уочио је чињеницу да је за сваку диференцијалну једначину могуће формирати ад хок извјестан број трансформација додира, које су од значаја за чисто практичну страну проблема. Интегрално је обичне и парцијалне једначине помоћу трансформација додира. У теорију парцијалних једначина увео је појам скраћених трансформација додира чија је ефикасност у појединим случајевима била велика. Посветио се и проучавању радова Софус Лиа. Притом је нашао да се појам функционалних група, који се сматра Лиевим проналаском, налази већ код Јакобија. Затим је показао да су интегрални С. Лиа извјесна формална генерализација свих других интеграла, али кад се постави питање њиховог стварног постојања, долази до тога да они постоје само за врло специјалне облике једначина. За парцијалне једначине са више од двије промјенљиве даје општи облик једначина које допуштају Лиеве интеграле. Салтиков је написао низ расправа, монографија и уџбеника, чија би анализа била дуга. Наводимо најзначајније:

1. “*Sur la theorie des Equations aux derivees partielles du premier ordre d’une seule fonction inconnue*”, Париз, 1925.
2. “*Methodes classiques d’integration des Equations aux derivees partielles du premier ordre*”, Париз, 1931.
3. “*Methodes modernes d’integration aux derivees partielles du premier*

a' une ordre fonction inconnue", Париз, 1934. 4. "Метода интегралне парцијалних једначина првог реда са једном непознатом функцијом", Београд, Српска академија наука, 1947. Прва монографија садржи разрађене и допуњене његове резултате, објављене у времену од 1909. до 1918. год. Између осталог, овдје је изложена веза између Лагранжевих и Лиєвих потпуних интеграла. Друга монографија је објављена у едицији *Memorial des Sciences Mathematiques* и садржи кратак преглед развоја парцијалних једначина кроз XVIII и XIX вијек са једном знатном библиографијом. Трећа монографија успоставља везу између резултата Јакобија, Кошија, Бертрана и Софус Лија у истој едицији као и друга. Четврта књига има преко 700 страна и представља Салтиково животно дјело. Она садржи огроман материјал, који јој даје карактер енциклопедије, у којој се налазе резултати и исправке које је Салтиков учинио.

Значајан је његов рад који се односи на елементарне методе интегралне парцијалних једначина другог реда. Дао је дефиниције врста интеграла диференцијалних једначина другог реда. Указао је на постојање интеграла са једном произвољном функцијом и двије произвољне константе и такав интеграл је назвао мјешовити општи интеграл. Скренуо је пажњу на инваријанте Лапласове једначине другог реда, посебно на инваријанте виших редова, као и на њихову улогу. Код Монж-Амперове једначине дао је низ корисних допуна и примједби.

Салтиков је написао уџбеник из аналитичке геометрије, руску и српску верзију, и два краћа уџбеника из парцијалних једначина првог и другог реда. У уџбенику „Парцијалне једначине другог реда“ налазе се оне методе и примјери о којима је било ријечи. Налазе се и примједбе о једначинама другог реда које се свде на Шарпијев систем једначина са примјерима које је дао Салтиков ученик Лав Шчедрин.

Десетина његових ученика наставила је да разрађује његове идеје. Тако су четворица израдили тезе а остали дали радове из области парцијалних и обичних једначина.

Дјелујући на Београдском универзитету скоро пола вијека, проф. Салтиков је утицао својом ријечи и писаним дјелима на све. Иако је поникао у нашој средини, не припада само нашој већ и свјетској науци.

БРАНИСЛАВ ПЕТРОНИЈЕВИЋ

Рођен је у Совљаку код Уба 1875, а умро у Београду 1954.

Унук протојереја Петронија Јеремића, по коме је презиме Петронијевић добио његов отац, богослов, који није био свештеник. Бранислав Петронијевић је завршио Гимназију у Ваљеву. У својој 19. години живота одлази у Беч на студије медицине, не толико због тог студија колико због могућности да се посвети студијама филозофије.

Докторски рад успјешно је одбранио 1898. године. Исте године постављен је за учитеља језика у Трећој београдској гимназији, гдје истовремено предаје и филозофску пропедевтику. Крајем те године постављен је за доцента Велике школе, а већ наредне, 1899. године, постаје ванредни професор.

Године 1903. постављен је за редовног професора Велике школе, а када је ова прерасла у Универзитет опет постаје ванредни професор, да би 1919. године био изабран за редовног професора. Године 1921. Петронијевић постаје редован члан Српске краљевске академије.

Проглашен је за најважнију личност ваљевског краја свих времена. Унио је 52 новине у научни свијет. Биста Бранислава Петронијевића налази се у Убском градском парку.

АНТОН БИЛИМОВИЋ

Антон Димитрија Билимовић је рођен 1879. године у Житомиру у Украјини. Његов отац је био војни љекар. Основну школу је завршио у мјесту Владимир на Кљазми у данашњој Русији. По завршетку Кадетског корпуса уписао је Николајевску инжењерску академију у Санкт Петербургу, али се касније пребацио на Физичко-математички факултет Кијевског универзитета. Дипломирао је 1903. године са златном медаљом.

Магистраску тезу под називом „Једначине кретања конзервативних система и њихова примјена“ одбранио је на Кијевском универзитету 1903. године. Од 1905. до 1907. године био је на усавршавању у Паризу и Гетингену. Године 1907. године у Одеси

је одбранио докторску дисертацију: „Контактно кретање чврстих тела, први дио: кретање са једним степеном слободе“.

У Русији је радио од 1903. до 1920. године, прво као асистент на Катедри за механику Кијевског универзитета, потом од 1907. године као доцент на Кијевском универзитету и коначно од 1915. године као редовни професор Новоросијског универзитета у Одеси. На истом универзитету у два наврата је био ректор.

Антон Билимовић је у Србији радио од априла 1920. па до свог пензионисања 15. фебруара 1955. године. По доласку у Србију изабран је за ванредног професора Филозофског факултета у Београду, да би већ 1926. године постао редовни професор Филозофског факултета за област рационална механика и примењена математика. Професор Билимовић изабран је за дописног члана Српске академије наука и уметности 1925. године, а од 1936. године је био редовни члан Академије. У току Другог свјетског рата био је удаљен са Универзитета, али је по његовом завршетку примљен назад. Антон Билимовић је први управник Математичког института Српске академије наука и уметности основаног 1946. године. Такође је био један од оснивача Одељења за техничке науке Српске академије наука и уметности и оснивач Југословенског друштва за механику. Године 1926. постао је директор и оснивач Клуба математичара Београдског универзитета, а 1936. године је основао часопис *Publications de l'Institut Mathématique*.

Професор Билимовић умро је у Београду 1970. године.

ТАДИЈА ПЕЈОВИЋ

Рођен је у Драчу 1892. године, а умро у Београду 1982. године.

Био је српски математичар, редовни професор Универзитета у Београду.

Био је један од 1300 каплара у Првом свјетском рату. Филозофски факултет Универзитета у Београду, групу за математику, уписао је 1919. године. Докторирао је математику 1923. код Михаила Петровића Аласа тезом под називом „Нови случајеви итеграбилитета једне важне диференцијалне једначине првог реда“. Мобилисан је као резервни потпуковник када је почео Други свјетски рат, заробљен је и провео је у заробљеништву период рата до завршетка 1945. године.

Предавао је на Филозофском факултету Универзитета у Београду, и касније на Природно-математичком факултету. Био је у периоду 1952-1954. декан Природно-математичког факултета. За своја предавања писао је уџбенике. Најзначајнији су били: „Математичка анализа“ у 5 књига, и „Диференцијалне једначине“ у 2 књиге. Био је ментор више докторских дисертација, међу којима су Војин Дајовић (1956), Недељко Парезановић (1962), Славиша Прешић (1963), Милосав Марјановић (1964) и други.

Када је 1. марта 1948. основано Друштво математичара и физичара Србије, Тадија Пејовић је био први предсједник овог друштва (1948—1952). Друштво је промијенило назив у Друштво математичара, физичара и астронома Србије, а од 1981. дјелује подијељено на три дијела: Друштво математичара Србије, Друштво физичара Србије и Друштво астронома Србије.

Био је предсједник Удружења 1300 каплара и као посљедњи предсједник тог удружења потписао је 1980. акт о гашењу јер преосталих 9 живих чланова нису могли да чине удружење.

Написао је књигу „Моје успомене и доживљаји 1892-1945“ у два тома.

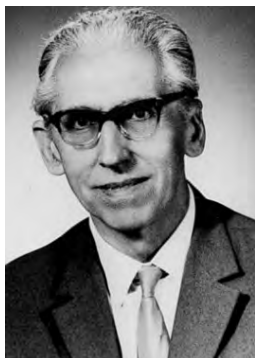
ЈОВАН КАРАМАТА

Рођен је у Загребу 1903, а умро у Женеви 1967. године. Био је један од највећих српских математичара 20. вијека.

Факултет је завршио у Београду 1925. године, а само три мјесеца касније исте године је докторирао код Михаила Петровића. Био је универзитетски професор у Београду од 1930. до 1950. године са краћим прекидом током рата. Прешао је 1950. године, по позиву, на Женевски универзитет гдје је остао до смрти. Творац је школе теорије реалних функција. Аутор је теорије правилно промјенљивих функција, која је значајна у савременој теорији вјероватноће. Написао је и низ радова који и данас, послје неколико деценија од њиховог објављивања, служе као полазишта у математичким истраживањима. Дописни члан Српске краљевске академије постао је 1939, а редовни члан Српске академије наука и умјетности 1948. године. У знак сјећања на Јована Карамату, откривена је спомен-плоча у бронзи у Његошевој 18 у Земуну, 23. априла 2008. Овај догађај био је у организацији САНУ. На откривању плоче су говорили: академик Зоран Максимовић, секретар Одељења за физику, математику и гео-науке САНУ и проф. др Миодраг Матељевић, декан Математичког факултета.

МИЛОШ РАДОЈЧИЋ

Рођен је 1903, а умро 1975. године. Милош Радојчић је један од најважнијих математичара међу онима који су рођени у првих десет година XX вијека. Он је био први и једини кога је запазио Михаило Петровић, славно име у математици, када је одабрао једну од најтежих истраживачких тема у науци. На Катедри за математику Универзитета у Београду, он је увео три нова предмета и био је аутор двије књиге врло високог ранга. Такође је био први који је учио строгој математичкој прецизности, показујући студентима праву природу математике. Написао је књигу “Општа математика” којом је нагласио важност математичке историје за развој математичке мисли. Његов допринос тој основној науци је био очигледан. Улогу универзитетског професора је обављао са великом посвећености и савјесности.

Милош је био интелектуалац са широким спектром интересовања, обимном културом и креативношћу у многим областима: филозофија, поезија, књижевност, драма и сликарство, изучавање српске народне књижевности, Његоша и фреско-сликарства, изучавање изванредних ликова у европској поезији и филозофији. Чак су га занимале и велике свјетске религије: хришћанство и будизам. Био је један од највећих српских интелектуалаца прве половине XX вијека.

Живот је до 1959. провео радећи као професор на Београдском универзитету, онда је до 1964. био професор Универзитета у Картумину у Судану и на крају је радио као сарадник Националног центра за научна истраживања у Паризу (*Centre national de la recherche scientifique*). Био је дописни члан Српске академије наука. Док је био у Србији, он је дао најзначајнији допринос развоју Одјела за теоретску математику на Универзитету у Београду. Предавања је водио с највећом математичком прецизношћу. Његовао је чисти правилни српски језик и писао је стилем који се може узети за примјер.

У изучавање математике на Универзитету у Београду увео је сљедеће предмете: синтетичку геометрију (Еуклидска геометрија и геометрија Лобачевског) и дескриптивну геометрију. Научни рад Милоша Радојчића је задирао у двије научне области: теорију аналитичких комплексних функција и теорију релативитета. Предмет његовог рада у првој од ових области су вишеобличне аналитичке функције и њихове Риеманове површине.

У теорији аналитичких функција Радојчић је доказао да свака аналитичка функција (у било ком дијелу Риеманове површине) може бити при-

ближна алгебарској функцији. Такође је уопштио исказе Вајерштраса и Рунгеа о представљању аналитичких функција помоћу полинома и рационалних функција до највећег степена. У исто вријеме је уопштио и познату Косијеву формулу интеграла, прилагодивши је доменима Риemanових површина. У геометријској теорији аналитичких функција увео је општи начин дијелења било које Риemanове површине, кад год је дијелење могуће као што је случај са неограниченом Риemanовом површином. То му је дало основу за даљи рад са општим аутоморфним функцијама, као што је и јапанском математичару Шимизу (примјер за то је Радојчићев резултат да свака мероморфна функција је на неки начин и аутоморфна). Радојчић је такође проучавао тополошка својства аналитичких функција, а базирао се на основне појединости, укључујући проблем типа Риemanових површина: проблем који су разматрали бројни важни математичари тог времена.

Милош Радојчић је користио геометријски метод доказивања кад год је могао. То се нарочито види код проблема дијелења неограничене Риemanове површине на једноставне дијелове. Судећи по компетентном мишљењу њемачког математичара Е. Улриха, користећи овај метод, Радојчић је добио најбоље резултате. Такође се показао и као одличан универзитетски професор. Имао је намјеру да буде аутор књиге за сваки предмет који је предавао. Тако су настале три изванредне књиге: двије књиге за студенте математике и историја античке математике за студенте филозофије. Био је особа чије се моралне особине могу узети за примјер.

У другој области његовог математичког проучавања Милош Радојчић је радио на аксиомској основи специјалне теорије релативитета. Осим тога, имао је и неке идеје о томе како се општа теорија релативитета може засновати аксиоматски. Преглед његовог комплетног рада из ове области се може наћи у монографији “*Une construction axiomatique de la Theory de l'Espace-temps de la Relativite restreinte*”, *Monographic t. CDLXII, Acad. Serb des Sc et des Arts, 1973.*

ЂУРО КУРЕПА

Рођен је 1907. у Мајским Пољанама, а умро у Београду 1993. Био је српски математичар, професор универзитета и академик САНУ.

Ђуро Курепа је рођен као четрнаесто дијете у породици Рада и Анђелије Курепе, 16. августа 1907. године у Мајским Пољанама близу Глине. Дипломирао је математику и физику на Универзитету у Загребу 1931. године. Сљедеће године уписао је Француски колеџ (фр.*College de France*) у Паризу, а 1935. одбранио је докторску дисертацију под називом: *Ensembles ordonnées et ramifiés* на Сорбони, пред комисијом коју су чинили Пол Монтел, Арно Денжу и његов ментор, Морис Фреше.

У математику је увео операцију лијевог факторијела. Поставио је такозвану Курепину хипотезу, али за ово тврђење није могао да пронађе доказ. Тек 11 година послје његове смрти, два француска математичара су пронашла доказ Курепине хипотезе.

У периоду од 1937. до 1965. радио је као професор на Универзитету у Загребу, а од 1965. до 1977. био је редовни професор тадашњег Природно-математичког факултета Универзитета у Београду. Ђуро Курепа је 15. децембра 1988. постао редовни члан Српске академије наука и умјетности.

ДРАГОСЛАВ МИТРИНОВИЋ

Рођен је 1908. у Смедереву, а умро у Београду 1995. године. Један је од најзначајнијих српских математичара 20. вијека.

Послије гимназије, дипломирао је, 1932, на Филозофском факултету у Београду, група за математику, као најбољи студент. Октобра 1933. је докторирао код Михајла Петровића Аласа са темом: „Истраживања једне важне диференцијалне једначине првог реда“.

Са титулом доктора математике радио је све до 1946. у Гимназији. Сљедећих пет година проводи у Скопљу као први професор математике на Универзитету у Скопљу. Од 1952. па све до пензионисања 1978. је радио на Електротехничком факултету у Београду. Редовни професор је постао 1956.

Више од двије деценије је био шеф Катедре за математику. Дао је велики допринос увођењем у наставу области математике које су значајне за електротехнику.

Веома много пажње је посветио писању уџбеника. Написао је: „Зборник математичких проблема“ (три тома), „Линеарна геометрија, полиноми, аналитичка геометрија“ (1959. са Драгољубом Михајловићем и П. М. Васићем – књига доживјела 13. издања!), „Неједнакости“ (1965), „Полиноми и матрице“ (1966, са Д. Ж. Ђоковићем), „Комплексна анализа“ (1967), „Увод у специјалне функције“ (1972), „Једначине математичке физике“ (1972 са Д. Кечкићем), „Математика у облику методичке збирке задатака са решењима“ (1964-1989, у четири дијела са Д. Ђ. Тошићем)

Објавио је 430 библиографских јединица.

Области математике: Неједнакости су биле, такође, област математике којом се бавио. Објавио је, у иностранству, десетак капиталних монографија.

Професор Митриновић је створио тзв. Београдску школу функционалних једначина. У овој области имао је неколико доктораната.

Написао је више радова о Стерлинговим, Бернулијевим и простим бројевима.

Специјалне функције: Поред неколико радова написао је горе поменућу књигу али и „Специјалне функције – Зборник задатака и проблема.“ (1972) Комплексна анализа. Поред неколико радова написао је и монографије „*The Cauchy method of residues*“ у два тома. Покренуо је часопис „Публикације Електротехничког факултета у Београду, Серија математика и физика“. Много је учинио на формирању Библиотеке за математику и физику на факултету. Организовао је излагање едиције „Математички проблеми и експозиције“.

Имао је око 50 доктораната.

Поред Октобарске награде града Београда примљен је у Македонску академију наука. Иако је био и остао легенда српске и свјетске математике, може се рећи да његов рад није адекватно признат и награђен.

ВОЈИСЛАВ Г. АВАКУМОВИЋ

Рођен је 1910. у Земуну, гдје је његов отац др Григорије (Гига) био истакнути правник и политичар. Породица је раније живјела око два вијека у Сремским Карловцима, као угледни власници земљишта (виниардиста) и трговци, са правом учешћа у општинским пословима. Највјероватније се односи на племство породице Авакумовић у Сент Ендрузу (Мађарска).

Након завршеног основног и средњег образовања у Земуну, слиједе кратке студије умјетности у Риму. Године 1929. је уписао Техничку школу у Берлину (Шарлотенбург) да студира машинство (ваздухопловно посебно). Али 1931. када се пео на сјеверну литицу Триглава, тешка повреда узрокована падом, резултирала је ампутацијом његове десне ноге. Након савјета Ј. Карамате, 1932. уписао је Филозофски факултет на Универзитету у Београду да студира математику. Био је прилично необичан студент, занемаривао је часове, немаран са испитима. Међутим, у трећој години студија, први је пријавио рад у *Comptes rendues. Acad. Sci. Panz*, гдје је појам регуларно ограничене функције увео у савремену употребу. Дипломирао је 1938, али у међувремену је објавио десет радова од којих је један садржао основну идеју о својој будућности, докторска дисертација (тај степен постигао је 1939). У ствари, био је самоук. Добијао је од Карамате савјете и охрабрење, јер је риједак математички таленат код њега био евидентан.

Његова академска каријера је почела прије Другог свјетског рата на Факултету техничких наука Универзитета у Београду. Касније, он је постепено достигао позицију ванредног професора 1951. Претходно, 1944. оженио је Анђелију Токин и имао је троје дјеце: Катарина (1945) и близанце Марију и Григорија (1946). Земља је била девастирана у току рата, становништво је патило због несташница свих врста, и стање је било погоршано због револуционарних промјена, што је такође утицало и на Универзитет, укључујући политички притисак, па чак и прогон неких студената и професора. Ипак, В. Г. Авакумовић излагао је изузетне научне дјелатности објављивањем радова и представљањем његових резултата на семинарима у новооснованом Институту за математику Српске академије наука и умјетности. Он је такође едуковао неколико младих математичара до научних достигнућа. Двоје од тих су ускоро докторирали. Био је ментор за осам доктораната.

Тројица од ових су касније постали припадници три различите Академије наука и умјетности у бившој Југославији, док су остала петорица

постали истакнути професори разних њемачких и америчких универзитета. С друге стране, неконформиста, спреман храбро изјавити своја (обично критична) мишљења, био је означен од стране комунистичког режима, као идеолошки непријатељ и није био политички подобан за сталног професора Универзитета у Београду и премјештен је двије године на факултет у Новом Саду. Истовремено, прихватио је да буде сарадник на Универзитету у Сарајеву, да се реорганизује и развије Одсјек за математику. Међутим, његови резултати на спектралној теорији оператора Лаплас (1952) били су прилично брзо међународно признати (чак и расправљани на Вејловом и Сигеловом семинару у Принстону) и понуђено му је неколико гостујућих позиција на европским универзитетима (Готинген у јесен 1958. и 1959-60). Тамо је одлучио (иако врло нерадо) да напусти земљу упркос чињеници да је 1958 изабран за дописног члана Српске академије наука и умјетности. Био је ангажован први на Универзитету у Гисену потом у Ахену; ради у исто вријеме као директор Института примјене математике на Kernforschungsanlage у Јулиху. Године 1966. постао је редовни професор на Филипс Универзитету у Марбургу а.д. Лан, гдје је пензионисан 1976.

Његови резултати на Тобериан теореме у комплексном стању, на асимптотичким рјешењима диференцијалних једначина, а посебно на спектралној теорији елиптичких оператора, су репродуковани у неколико познатих монографија. Познате београдске школе класичне анализе одређене од стране Михајла Петровића, захваљујући достигнућима Јована Карамате, Војислава г. Авакумовића и Миодрага Томића, достигле су свој врхунац.

Он је био импресивна личност посвећена својим научним циљевима, спреман да се жртвује за њих. Посједујући изузетне способности продужене концентрације, он је радио у ритму изван сваког реда и очигледног смисла, био је веома широке културе и занимања, укључујући умјетност и књижевност. У својој раној доби је писао пјесме од којих су неке објављене у неколико антологија. Али такође је био храбар, па чак и алпиниста у Берлину, универзитетски бокс шампион у бантамјени. У његовој старијој малољетничкој доби насликао је велики број акварела. В. Г. Авакумовић умро је 1990. у Марбургу. Његов пепео касније ће почивати у Церат гробљу, у Сремским Карловцима, граду његових предака.

Литература и извори:

Литература

Дадић, Жарко, *Руђер Бошковић* (упоредан текст на хрватском и енглеском).
Загреб: Школска Књига, 1987.

Дадић, Жарко, Ruder Boskovic, Zagreb, 1987.

Ивић, А., З. Мамузић, Ж. Мијајловић, С. Тодорчевић, *Selected papers of Duro Kurepa*, SANU, Београд, 1996

Миловановић, Градимир В., *Life and inequalities D.S. Mitrinovic*, Faculty of Electronic Engineering Department of Mathematics, Ниш

Николић, А, *Jovan Karamata (1902-1967), Lives and work of the Serbian scientists*, SANU, Biographies and bibliographies, Књига 5

Пејовић, Тадија, *Моје успомене и доживљаји 1892-1945*, Београд, 1992.

Стеинер, Маријан: Сфера апсолутности припада само трансцендентном свијету, Глас Концила, 24. септмбра 2011, стр. 21

Трифунковић, Драган: *Поглед на живот и дело Михаила Петровића*

Харис, Робин, *Dubrovnik, A History*. London: Saqi Books, 2003. ИСБН 0-86356-332-5

Шћепановић, Слободан, *Бошковићева биографија (на талијанском), О поријеклу породице и коријенима предака Руђера Бошковића*, Историјски записи 3/1995, Подгорица 1995. Маријан Стеинер: Сфера апсолутности припада само трансцендентном свијету, Глас Концила, 24. септмбра 2011., стр. 21

Извори

Ивица Мартиновић, *Љетопис живота и дјела Руђера Бошковића*, Дубровачки хоризонти 35 (1995), пп. 41-48 Посебни отисак (приступљено 15. септембра 2011.)

Руђер Бошковић је наш сувременик, Вијенац, Број 386 – 387, 18. просинца 2008., ИССН 1330-2787 (приступљено 15. јуна 2011.)

Whyte, Lancelot Law, ed. Roger Joseph Boscovich, S.J., F.R.S., 1711-1787: *Studies of His Life and Work on the 250th Anniversary of His Birth*. London,: G. Allen & Unwin, 1961.

Летица напућује на Владимир Варићак: Уломак Бошковићеве кореспонденције, Загреб, 1911, стр. 344.-346.

Ректори загребачког свеучилишта, Владимир Варићак (1865. – 1942) с. 169, Летопис Југославенске академије знаности и умјетности за годину 1905. вол.20, 1906, с. 7-16, ЈАЗУ, Загреб, Miller, A.I. (1981), “*Varičak and Einstein*”, *Albert Einstein’s special theory of relativity. Emergence (1905) and early interpretation (1905–1911)*, Reading: Addison–Wesley, s. 249–253, ISBN

Математичар са Саве и Дунава (Најстудент, 1. април 2013)

Научник рибар („Политикин забавник“)

Михаило Петровић - Алас, на сајту Архива Србије

Велики математичар и страсни риболовац („Глас јавности“, 13. новембар 2000)

Српски рудари с рачунарима („Политика“, 12. април 2010), Приступљено 13. 4. 2013.

Математичар заљубљен у мреже, удице и виолину („Политика“, 6. јун 2013), Приступљено 7. 6. 2013.

Едуард Хартман, *Живот и филозофија*. Београд, 1907. стр. 43, Историја новије филозофије. I део од Ренесансе до Канта. Београд, 1922. стр. 389, *О слободи воље, моралној и кривичној одговорности*. Београд, 1906.стр. 178+1, *Основи емпириске психологије*. Београд, 1910. стр. 318, *Основи емпириске психологије*. II изд. Књ. I-III. Београд, 1923-6.стр. 12+172, *Основи теорије сазнања са 19 сл. у тексту*. Београд, 1923. стр. 187, *Спиритизам*. Београд, 1900. стр. 74, *Филозофија у „Горском Вијенцу“* Н. Сад, 1908. стр. 60, *Фридрих Ниче*. Н. Сад, 1902. стр. 99, *Хегел и Хартман*. Београд, 1924. стр. 151, *Чланци и студије*. Књ. I-III. Београд, 1913-22., *Чланци и студије*. Нова серија. Београд, 1932. стр. 1932, *Шопенхауер, Ниче и Спенсер*. Београд, 1922. стр. 316, *Принципи метафизике - И, ИИ*, Београд, 1998. *Литература Народна енциклопедија*, Ст. Станојевић, Загреб, 1925.- 1929.

Михаило Петровић Алас, SANU, Београд, 1997

Duro Kurepa tetorial volute, Rubl. Inst. Math., Београд, 1995.

N.H. Bingham, C.M. Goldie, J.L. Teugels, *Regular Variation*, *Encyclopedia of Mathematics and its Applications*, vol. 27, Cambridge Univ. Press, 1987.

Интернет

Radoslav V. Milošević

CONTRIBUTION OF SERBIAN MATHEMATICIANS TO EUROPEAN AND WORLD SCIENCE

Summary

In this paper the author singles out prominent Serbian mathematicians that have worldwide recognised results and who are deeply interwoven in the world's heritage of natural sciences, especially mathematics. In this sense, the author lists the thirteen most prominent doyens of Serbian mathematics, such as: the monk Lazar from Chilandar Monastery (14/15 century), Rudjer Bošković (1711-1787), Vladimir Varićak (1865-1942), Mihajlo Petrović (1868-1943), Nikola Saltikov (1872-1961), Branislav Petronijević (1875-1954), Anton Bilimović (1879-1970), Tadija Pejović (1892-1962), Jovan Karamata (1902-1967), Miloš Radojčić (1903-1975), Djuro Kurepa (1907-1993), Dragoslav S. Mitrinović (1908-1967) and Vojislav Avakumović (1910-1990).